

Første næstformand (Erlendsson):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om leje. (Om retten til at holde mindre husdyr) [af Jens Møller (KrF) m fl.].

(Lovforslag nr. 137. Fremsat 30/1 79. Første behandling 2/3 79. Betænkning 24/4 79).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Erlendsson):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Anden behandling af:

Forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte.

(Lovforslag nr. L 134. Fremsat 26/1 79. Første behandling 9/2 79. Betænkning 26/4 79).

Der var stillet 11 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Forhandling**Jimmy Stahr (S):**

Jeg skal ikke holde nogen her i salen i spænding om vores stilling til ændringsforslagene. Vi kan ikke medvirke til nogen af de stillede ændringsforslag, hverken ændringsforslagene fra det konservative folkeparti eller fra retsforbundet.

Jeg må dog sige, at vi har nogen sympati for de to ændringsforslag, der er stillet af retsforbundet. Spørgsmålet om forældrefhængigheden er en ting, som vi har haft en del oppe til diskussion, og det ligger for så vidt også i lovforslaget, at vi har bevæget os nedad med hensyn til forældrefhængighed. Hvis man imidlertid ser ministerens svar på spørgsmål 10, vil man se, hvor dyrt det er, hvis vi skal gå videre i øjeblikket ad den linje. Hvis vi skal ned til 18 år, er vi helt oppe på 500 mill. kr. for at få forældrefhængigheden bort, og det vil altså koste betydeligt mere end det, der er tildelt.

Bruttoindkomsten, som retsforbundet også har været inde på, er der også sympatiske træk ved, men der er, som det fremgår af ministerens svar, også visse besværligheder, når det drejer sig om bruttoindkomsten. Vi har altså nogen sympati for forslagene, men alligevel må vi stemme nej til de to ændringsforslag fra retsforbundet.

Med hensyn til lovforslaget som helhed så giver betænkningen stof til megen politisk lærdom, og en 9.-10. klasse kunne i samtidsorientering sådan set få megen glæde af at studere denne betænkning, idet partierne her markerer nogle klare synspunkter. Fremskridtspartiet ønsker begrænsninger overalt, og det konservative folkeparti ser U 90-spøgelser og uddannelsesløn, og jeg ved ikke hvad. U 90 må efterhånden indtage en helt speciel stilling i det konservative folkepartis opfattelse. Jeg har selv meget, meget svært ved, overordentlig svært ved at se, hvor U 90 er i dette lovforslag, og jeg kan i hvert fald slet ikke se, hvor uddannelseslønnen er.

I den anden ende af det politiske spekter brillierer VS med sin alt-eller-intet-politik: når vi ikke kan få milliarderne, så vil vi san-

[Jimmy Stahr]

delig heller ikke have millionerne til de uddannelsessøgende; så skal der slet ikke være noget. Det, der nok gør én lidt betænkelig og lidt ked af det, er, at SF nu også er hoppet med på VS-vognen og altså også mener, at alt eller intet er det eneste rigtige. Man siger altså glad nej til de 250 mill. kr., som de uddannelsessøgende kunne få. Jeg mener heller ikke, at SF normalt – jeg har i hvert fald ikke hørt det før – taler om politisk disciplinering, som der står i betænkningen.

Som bilag til betænkningen er der optrykt to svar fra ministeren, og de handler begge om renterne af de statsgaranterede lån. Man må nok sige, at især listen over de forskellige bankers lånebetingelser godt kan vække til nogen eftertanke, og man kan jo begynde at undre sig lidt over, at der kan være en spændvidde fra 10 pct. og op til 14 pct. på renteniveauet. Det kan godt bekymre én, og i det øjeblik vi skulle til at tale om rentelettelser af lån, så er det i hvert fald et problem, som vi først og fremmest må have klaret. Men jeg vil da gerne opfordre undervisningsministeren til at undersøge, om man f. eks. ved hjælp af en frivillig aftale med bankerne kunne prøve på at komme et stykke videre henimod en egaliserings af disse renter.

Wissing (FP):

Som det fremgår af betænkningen, kan vi fra fremskridtspartiets side tilslutte os kritikken af loven om Statens Uddannelsesstøtte, idet vi på mange måder anser denne lov for både uretfærdig og uhensigtsmæssig.

Når vi vil stemme imod den revision, som lovforslaget indeholder, er grunden den, at vi ikke mener, det vil hjælpe noget som helst at lave flere lapperier på uddannelseslovene, men at hele uddannelsespolitikken bør tages op til revision efter de retningslinjer, som fremskridtspartiet har anført i betænkningen.

Da vi betragter lovforslaget som et lapperi på en utidssvarende lovgivning, kan vi heller ikke se nogen mening med at fremsætte ændringsforslag dertil. Det kan kun blive til nye lapper oven på de allerede anbragte, og det vil efter vores mening ikke indebære nogen reel ændring af forholdene. Tværtimod.

Når vi alligevel vil stemme for det af det konservative folkeparti fremsatte ændringsforslag nr. 1 og de af Danmarks retsforbund fremsatte ændringsforslag nr. 4 og 5, skyldes

det, at disse ændringsforslag tilgodeser nogle intentioner, som fremskridtspartiet også kan gå ind for. De øvrige ændringsforslag kan fremskridtspartiet ikke gå ind for, og vi vil derfor stemme imod disse.

Fogh Rasmussen (V):

Det er egentlig ganske betegnende for den politiske situation omkring dette lovforslag om uddannelsesstøtte, at kritikken imod forslaget kommer fra på den ene side de konservative, som hævder, at forslaget vil føre os henimod studieløn, og på den anden side fra SF og VS, der tværtimod mener, at forslaget netop bremser for indførelse af studieløn. SF og VS har set ganske rigtigt. Dette forslag medfører ikke indførelse af studieløn. Det fører os end ikke et eneste skridt i den retning. Forslaget bevarer princippet om, at uddannelse er en investering, som der også må lånes til, men støtten er tilrettelagt sådan, at den fortrinsvis gives i de første studieår og til de korterevarende uddannelser.

Jeg har forstået, at det er det samme, de konservative vil. Derfor forstår jeg heller ikke det konservative folkepartis ændringsforslag, ja, vi er faktisk temmelig overrasket over det konservative folkepartis ændringsforslag. Har de konservative egentlig tænkt over, hvad disse forslag vil koste? De konservative ønsker et system, der udelukkende bygger på stipendier i det første studieår og derefter på rentelettede statslån og statsgaranterede lån. Det vil spare udgifter til stipendier, siger de konservative. Nu fremgår det jo ikke af det konservative forslag, hvor stor rentelettelsen skal være, men hvis rentelettelsen f. eks. er på 5 pct., vil den allerede efter det femte år være af en størrelsesorden, der overstiger de sparede stipendiebeløb. Dette forslag vil altså ikke spare udgifter, men tværtimod øge udgifterne.

De konservative vil også helt fjerne forældreafhængigheden. Som jeg allerede sagde ved førstebehandlingen, så venstre da også gerne en yderligere reduktion af forældreafhængigheden. Regeringen har foreslået en nedsættelse af aldersgrænsen fra 23 til 22 år. Det er, hvad der er økonomisk plads til, og det er i det mindste et skridt på vejen. Vi ved, at hvis forældreafhængigheden skulle nedsættes fra 22 til 18 år, så ville det koste ekstra ½ mia kr.

[Fogh Rasmussen]

Også de konservatives forslag om at hæve formuegrænsen vil koste betydelige beløb. Jeg tror, det vil vise sig, at de konservative ændringsforslag vil blive overordentlig dyre at gennemføre.

Regeringens forslag medfører en samlet forbedring af uddannelsesstøtten på 250 mill. kr. Siden 1975 er stipendierne forhøjet med 60 pct., og forbrugerpriserne er kun steget med godt 30 pct. Det giver en realfremsgang, som ikke ret mange andre grupper har oplevet. De 250 mill. kr. repræsenterer, hvad vi mener der er samfundsøkonomisk basis for, og disse forbedringer burde kunne samle en bred enighed her i folketinget.

Vi må derfor afvise samtlige de stillede ændringsforslag.

Gerda Møller (KF):

Det konservative folkeparti finder ikke det foreliggende lovforslag egnet som grundlag for en ændring af studiestøtten. Det følger, selv om nogle er forundrede over det, efter vores mening stort set Det centrale Uddannelsesråds forslag, men da vi konservative tager afstand fra den lighedsorienterede undervisning, der ligger i U 90, og også fra tanken, som ligger i U 90, om studieløn, er vi modstandere af at acceptere en støttereform, der skal tjene til støtte for disse principper.

Vi har en helt anden målsætning for uddannelsessystemet her i Danmark, en målsætning, der ligger fjernt fra U 90's lighedstanke. Det har vi mange gange givet udtryk for, og det ønsker vi også at give udtryk for ved denne lejlighed.

Afhængigheden af forældreindkomsten ved tildelingen af studiestøtte ønsker vi at komme bort fra, og vi mener, at vi med vore ændringsforslag hurtigere vil komme bort fra denne afhængighed, end ministerens forslag giver mulighed for. Vi finder, det er urimeligt, at fuldmyndige unge stadig skal være afhængige af forældrenes økonomiske situation.

Det konservative folkeparti vil naturligvis gerne være med til at lette den økonomiske belastning for den, der går ind i en længerevarende uddannelse, for vi erkender de problemer, der ligger ved at påtage sig en alt for stor lånebyrde. Vi vil bare gøre det på en anden måde end regeringen. Vores tanker bygger på, at uddannelse skal være en inve-

stering såvel for den enkelte som for samfundet, og at de studerende stilles mest muligt lige økonomisk uanset uddannelsens art og den uddannelsessøgendes alder, og vi ønsker også, at de studerende i videst muligt omfang, som jeg tidligere har sagt, gøres uafhængige af forældrenes indkomst og formue. Vi mener, at efter en kort overgangsperiode må denne afhængighed helt afskaffes.

Som betingelse for at yde støtte stiller vi, at vi opretholder betingelserne fra den gældende lov om, at uddannelsen skal være af mindst 6 måneders varighed, at den skal ske på heltidsbasis, og at den skal give erhvervs- eller studiekompetence. Vi vil ikke være med til at give støtte til en hvilken som helst uddannelse, når bare den varer 3 måneder. Så vil vi hellere bruge pengene til dem, der går ind i mere seriøse uddannelser. Det er jo skatteydernes penge, der er tale om. Vi vil ikke være med til at bagvejen at indføre uddannelsesløn, og det gør man jo ved at give støtte til disse uddannelser på bare 3 måneder uden hverken den ene eller den anden kompetence.

Det er efter vor vurdering også denne hensigt – altså om uddannelsesløn – der ligger til grund for, at der skal skelnes mellem ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser for studerende på 22 år og derover. Her skal de studerende i ungdomsuddannelserne kunne få små 3.000 kr. mere om året end de studerende i de videregående uddannelser. Hvem er det i øvrigt, der som 22-årig og derover søger ind i en ungdomsuddannelse, for ungdomsuddannelserne er vel for det meste vedkommende EFG-uddannelsen, HF-uddannelsen og gymnasiet? Jeg tror ikke, der er mange, og så bliver det nok fortrinnsvis en støtte – for ikke at sige løn – til dem, der går ind i en ikke-kompetencegivende uddannelse.

Vi vil ikke være med til en sådan stor forskelsbehandling af disse to grupper, så meget mere som vi anser det for en gradvis udbygning af Det centrale Uddannelsesråds forslag om uddannelsesløn i ungdomsuddannelserne og fortrinnsvis lån i de videregående uddannelser. Hermed har jeg vist svaret hr. Jimmy Stahr og hr. Fogh Rasmussen på, hvor jeg mener uddannelseslønnen skal sniges ind ad bagvejen.

Derfor stiller vi også ændringsforslag om kun at operere med to grupper studerende,

[Gerda Møller]

nemlig de hjemmeboende og de udeboende, som vi foreslår skal kunne få maksimalt i årlig stipendiestøtte henholdsvis 10.000 kr. og 12.500 kr., afhængig af ansøgers egen indtægt og formue, og for dem under 22 år afhængig tillige af forældrenes indtægt og formue. Vi havde gerne afskaffet forældreafhængigheden i dette ene år, men hensynet til rigets økonomiske situation forbyder os det. Da vort forslag kun opererer med to kategorier studerende, gør det støtten langt lettere at administrere, og det er både vigtigt og giver besparelser. Vi ønsker, at stipendiestøtten fortrinsvis skal ydes inden for uddannelsens første år. Derved gives der den studerende lejlighed til at vurdere sin studieegnethed og dermed give ham eller hende et bedre grundlag for den efterfølgende låntagning. Vi ønsker nemlig at bevare lånene. Det er nødvendigt for at opfylde kravet om, at en uddannelse også skal være en investering for den enkelte, men det er også nødvendigt, hvis vi vil gøre uddannelsesstiden så kort som overhovedet muligt inden for rimelighedens grænser, og det kan nok være nødvendigt i mange tilfælde.

Vi erkender som sagt den byrde, det kan være med lånenes højde på grund af den store rentetilskrivning, og derfor indfører vi en anden form for lån foruden de statsgaranterede bank- og sparekasselån. Vi går ind for at konvertere nogle af disse statsgaranterede lån til statslån, som er rentelettede. Det er rigtigt, at vi ikke har sagt noget som helst om, hvor stor rentelettelsen skal være. Vi har godt nok set på ministerens svar på spørgsmålet om, hvad det vil koste, men vi har ikke følt, at vi har de fornødne kræfter til at lave en sådan beregning. I det øjeblik de imidlertid kunne blive ført ud i livet, går jeg ud fra, at vi kan få den nødvendige assistance fra undervisningsministeriets sagkyndige til at hjælpe os med at foretage de nødvendige beregninger.

Vi har som mål, at man efterhånden når frem til et system, der udelukkende bygger på stipendier indtil stopprøver i de videregående uddannelser – stopprøver, der normalt skal bestås inden for det første år – og derefter rentelettede statslån til uddannelsessøgende, som ikke modtager stipendier, og som opfylder de betingelser, som det bliver nødvendigt at opstille. Så må resten være statsgaranterede lån.

Vi har ved førstebehandlingen givet udtryk for, at en regulering af indtægts- og formuegrænserne efter vor mening måtte gå forud for alle de gradueringer, som ministerens forslag indeholder med hensyn til alder, uddannelsesart, bopæl osv. Derfor stiller vi også to ændringsforslag, der retter op på disse forhold, når det gælder forældreindtægten og -formuen, idet vi udvider hensynet til forsørgerpligten for søskende under uddannelse ved bedømmelsen af forældrenes økonomiske forhold, og idet vi i stedet for lovforslagets formuegrænse på 300.000 kr. anvender den skattepligtige formue, således at det tillæg på 10 pct., der lægges til forældrenes skattepligtige indtægt, først får virkning efter en formue på 630.000 kr. og ikke efter en formue på 300.000 kr.

Vi kunne også have fundet det rimeligt, om man i stedet for en forhøjelse af formuegrænsen kunne have taget hensyn til formuens art, idet en formue i form af f. eks. et parcelhus ikke kan bruges til at støtte et studerende barn med. På et spørgsmål herom i udvalget har ministeren imidlertid svaret, at det vil give administrative vanskeligheder for de lokale skattemyndigheder og for Statens Uddannelsesstøtte, og at det heller ikke efter ministerens mening vil være rimeligt af andre grunde, bl. a. fordi en lempelse på formueområdet ville medføre en stramning på andre områder. Det sidste mener vi nok ville være til at bære, fordi, som ministeren svarer, formuen jo kun får virkning for uddannelsesstøtten med den del, der ligger over den fastsatte formuegrænse, og kun i det omfang 10 pct. af denne del sammen med indtægten overstiger forældreindtægtsgrænsen.

Men når ministeren i sit svar peger på, at en nettoformue på mere end 300.000 kr. anbragt i et parcelhus ubestrideligt udgør et godt grundlag for en låneoptagelse, der f. eks. kan bruges til uddannelsesfinansiering, så må jeg melde pas. Jeg kan ikke lade være, med at udtrykke min forbavselse over at få sådan et svar fra undervisningsministeren, og jeg vil gerne spørge undervisningsministeren, hvorledes dette råd kan hænge sammen med den advarsel, som finansministeren har givet mod at optage tillægslån i parcelhuse.

Vi mener altså ikke i det konservative folkeparti, at det foreliggende lovforslag opfylder vores målsætninger, hverken med hensyn til principperne for den uddannelsespolitik,

[Gerda Møller]

der skal føres, eller for uddannelsesstøtten. Men skulle der blive taget hensyn til vore tanker og ændringsforslag – vi er jo ikke forvante i den retning – vil jeg da gerne sige til ministeren til slut, så vil vi i uddannelsesudvalget være parat til sammen med udvalget og i samråd med ministeren at udforme nærmere overgangsregler og beløbsrammer ved overgangen fra den nuværende ordning til den af mindretallet foreslåede. Hvis mindretalsændringsforslagene bliver forkastet, ja, så vil vi senere fremsætte forslag, der fjerner lovgivningen fra U 90-tankerne og indfører uafhængighed af forældreindkomsten, i hvert fald efter det første uddannelsesår.

Nu lyser den røde lampe, men jeg ved ikke, om jeg lige må få lov til at sige, at vi vil stemme for retsforbundets ændringsforslag.

Mimi Jakobsen (CD):

Som det fremgår af betænkningen, har vi fra CDs side af tidsmæssige grunde ikke været i stand til at fremsætte ændringsforslag. Jeg havde stillet en lang række spørgsmål til ministeriet, som gik ud på, hvad det ville koste, hvis man øgede egenindtægten, hvad det ville koste, hvis man øgede forældreindtægten, hvad det ville koste at nedskære aldersgrænsen for forældreafhængigheden, og hvad det ville koste at stryge differentieringen mellem de kortere- og de længerevarende uddannelser. Der ligger heri selvfølgelig nogle af de elementer i forslaget, som jeg havde forestillet mig man kunne bytte om på. Jeg har tilkendegivet i betænkningen, at CD er ganske enig i, at der må øges økonomisk støtte til, men at vi på den anden side ikke finder, at den her skitserede løsning er den bedste.

Centrum-demokraterne er først og fremmest utilfredse med den foreslåede aldersgrænse for afhængighed af forældreindtægten. Vi mener, den bør nedtrappes kraftigt eller gerne væk, ned på de 18 år, og vi kan som følge heraf også stemme for retsforbundets ændringsforslag. Endvidere er vi utilfredse med den forskelsbehandling, der er mellem de studerende på kortere- og længerevarende uddannelser. Det er jo ganske givet, at folk på længerevarende uddannelser nødvendigvis må optage flere lån, fordi de studerer i flere år, men der er ingen grund til at øge den skævhed ved gennem den reduce-

rede stipendiestøtte at tvinge dem til yderligere låntagning.

Om de konservative ændringsforslag kan jeg sige, at centrum-demokraterne vil undlade at stemme. Vi er ikke helt enige med det konservative folkeparti i dets løsning. Vi mener nok, det kunne være heldigt, om man i højere grad satsede på lån, gerne rentelette lån, i den sidste del af studiet, men vi mener, at når man allerede efter ét år vil stryge stipendiestøtten og ene og alene overgå til lån, så er man gået for langt. Jeg er bange for, at der vil være en meget stor forskel på de studerende, som kommer fra miljøer, hvor man traditionelt tør låne, og de studerende, der kommer fra miljøer, hvor man traditionelt ikke tør låne. Endvidere er jeg bange for den betydelige ulighed, der vil være mellem studerende, hvis forældre kan bidrage til uddannelsen, og studerende, hvis forældre ikke kan bidrage; den sidstnævnte gruppe vil jo ene og alene være henvist til optagelse af lån.

Som sagt, vi er ikke uenige med det konservative folkeparti i, at man muligvis kan gå i den retning; vi finder blot, at vi ikke kan gå hele vejen. Derfor vil vi undlade at stemme.

Ebba Strange (SF):

Jeg beklager, jeg ikke var til stede i salen under den første del af debatten. Jeg kan forstå, hr. Jimmy Stahr har kritiseret SF for at ville alt eller intet. Det er rigtigt, at jeg under førstebehandlingen af dette forslag sagde her fra talerstolen, at vi fra SFs side ville stille ændringsforslag, og det har vi ikke gjort. Når vi ikke har gjort det, er det, fordi det simpelt hen var for vanskeligt for os at komme igennem med de tanker, vi har om uddannelsesstøtte, i forslaget, sådan som det var formuleret fra ministerens side. Derfor har vi i stedet for skrevet et betækningsbidrag, som giver udtryk for, hvorfor vi afviser den måde, socialdemokratiet og venstre her har foreslået uddannelsesstøtten arrangeret på. Jeg mener, jeg har givet ret klart udtryk for i betækningsbidraget, at det skyldes, at man ved vedtagelse af dette forslag knæsætter nogle principper, som vil gøre det vanskeligere at komme nogle andre veje end dem, der nu er betrådt. Når først man har knæsatt princippet om, at der skal være forskel på den ene slags uddannelser og den

[Ebba Strange]

anden slags uddannelser, når man én gang til knæsætter princippet om banklån, så bliver det vanskeligere at få ændret på. Derfor havde vi hellere set, at forslaget ikke var blevet vedtaget, og at man var blevet tvunget til at tage fat på en frisk, en frisk, der i højere grad byggede på de tanker, der også er kommet fra CUR om uddannelsesstøtte.

Det er grunden til, at vi afviser det foreliggende forslag.

Jeg skal herefter knytte nogle kommentarer til de ændringsforslag, der foreligger.

Vi kan ikke stemme for nogen af de ændringsforslag, der er stillet fra henholdsvis de konservative og retsforbundet. Vi kan godt forstå nogle af de tanker, der ligger bag. Jeg sad og lyttede til fru Gerda Møllers forklaring om de rentelette statslån. Man bør vide, at vi også i SF er mere tilhængere af statslån end af banklån, det er sagt så tit, men når det bliver koblet sammen med den måde, de konservative vil give stipendier og lån på, så mener vi alligevel, vi vil undlade at stemme vedrørende ændringsforslaget, fordi det ikke kan ses isoleret, men skal ses i den sammenhæng, som fru Gerda Møller så udmærket gjorde rede for i sin forklaring på, hvordan ændringsforslagene hang sammen.

Med hensyn til retsforbundets forslag om at gøre støtten forældreafhængig allerede fra det 18. år, så er det et mål, vi har i socialistisk folkeparti, men da retsforbundet ikke samtidig har stillet forslag om forhøjelse af ydelsen, mener vi ikke, at det er det første trin på vejen mod en bedre uddannelsesstøtte at betræde. I første omgang, når der ikke er mere end de 250 mill. kr. til rådighed, vil det trods alt sige, at det bliver de bedst beslædede studerende, man gavner med dette forslag, og det vil vi altså ikke være med til fra socialistisk folkepartis side. Hvis vi skulle gøre støtten helt uafhængig af forældreindkomst, så ville det kræve en meget større forhøjelse af støtten end den, der er tale om i dette forslag.

Til sidst vil jeg godt stille endnu et spørgsmål til undervisningsministeren. Jeg er ikke sikker på, jeg kan få svar på det. Jeg var under førstebehandlingen inde på, om man kan ændre bistandsloven over uddannelsesstøtte-lovgivningen, og jeg fik det klare indtryk af partiet venstres ordfører under førstebehandlingen, at meningen med § 4 i det foreliggende lovforslag var, at nu skulle de studerende

ikke mere kunne supplere deres SU med bistandshjælp i sommerperioden. Jeg har skrevet noget om det i betænkningen. Vi har fået et svar fra undervisningsministeren i folketingets uddannelsesudvalg, som går ind på dette spørgsmål. Undervisningsministeren siger i sit svar, at en udtalelse fra justitsministeriets lovkontor og en udtalelse fra socialministeriet først vil kunne foreligge, efter at dette lovforslag er færdigbehandlet. Det vil sige, at når dette lovforslag er færdigbehandlet, så ved de uddannelsessøgende faktisk stadig væk ikke, hvordan de står med hensyn til at få suppleret deres uddannelsesstøtte, hvis de ikke kan skaffe sig arbejde i sommerferien. Jeg synes, det er en meget usikker situation for de studerende at stå i. Jeg synes, det er helt utilstedeligt, at man ændrer bistandsloven over en uddannelsesstøttelov – og det var egentlig det, jeg havde indtryk af under førstebehandlingen man var ved at gøre – og jeg vil godt én gang til spørge undervisningsministeren: hvordan bliver de studerende stillet med hensyn til bistandshjælp efter dette lovforslag i forhold til den stilling, de har i dag? Jeg synes, det er vigtigt for de uddannelsessøgende at få klarhed over dette, inden lovforslaget færdigbehandles.

Gertrud Stjernholm Nielsen (DKP):

Ved førstebehandlingen af regeringens uddannelsesstøttelovforslag blev der fra flere partiers side udtrykt utilfredshed både med den meget beskedne udvidelse af de midler, der stilles til rådighed for de uddannelsessøgende, og med, at lovforslaget ikke lægger op til løsning af centrale problemer i støttesystemet. Det er snarere sådan, at de mindre forhøjelser af stipendiesatserne og sænkningen af aldersgrænsen for forældreindtægtsafhængigheden med et enkelt år ledsages af så principielle forringelser i støttebestemmelserne, at det samlede resultat bliver uacceptabelt.

DKP forstod under førstebehandlingen, at regeringen var indstillet på at gå ind i seriøse overvejelser over de mange kritiske bemærkninger, der faldt ved den lejlighed, og som med en række spørgsmål til ministeren siden er fulgt op i uddannelsesudvalget, men endnu en gang har SV-regeringen levet op til vore værste forventninger, idet lovforslaget af S og V indstilles til vedtagelse uændret.

[Gertrud Stjernholm Nielsen]

Om de fremsatte ændringsforslag vil jeg sige, at kommunisterne kan ikke stemme for dem. Ændringsforslag nr. 2 fra fru Gerda Møller kunne vi have støttet, hvis vi ikke havde læst bemærkningerne i betækningsbidraget, og ændringsforslag nr. 4 fra hr. Alfred Hansen om forældreafhængigheden ned til 18 år er vi principielt enige i, men med de økonomiske rammer, der er til rådighed, vil de enkelte portioner jo blive som hule pebernødder.

Hr. Jimmy Stahr bemærker sig de forskellige rentesatser og vil bede undervisningsministeren se på muligheden af at få ensartede rentesatser. Resultatet kunne jo blive, at banker, der ligger i bunden, skulle bedes om at tage noget mere i rente. Burde socialdemokratiet ikke bruge tiden til andet end at tage sig af pengeinstitutternes indbyrdes konkurrence?

Til oplysning for hr. Jimmy Stahr vil jeg sige, at kommunisterne i deres holdning til lovforslaget bestræber sig på at spænde sig for de uddannelsessøgendes vogn.

Hvad vil det så betyde, hvis dette lovforslag vedtages? Lad os se på de mere overordnede spørgsmål først. Det vil betyde, at de 16-17-årige fortsat vil være henvist til ungdomsydelsens vilkårligheder, at der ikke gøres noget som helst for at løse EFG-basisårslærlingenes økonomiske problemer, at støttens størrelse fortsat vil være så ringe, at mellem 70 og 90 pct. af de uddannelsessøgende må regne med fortsat at skulle have deres hovedindtægt ved erhvervsarbejde, og at banklåneordningen føres videre og dermed cementeres i støttesystemet.

Det er klart, at disse overordnede spørgsmål og problemer ikke kan løses bare delvis med de foreslåede 232½ mill. kr., og DKP finder også denne merbevilling alt for lille. Vi har da også selv fremsat et lovforslag, der indebærer en langt større bevilling, men som så sandelig også på en helt anden måde tager fat på at løse de uddannelsessøgendes økonomiske problemer, end SV-regeringens forslag gør det, og vi havde fundet det rimeligt, om dette forslag var kommet til anden behandling i dag, men det har man ikke ønsket.

Det betyder naturligvis ikke, at vi afviser en merbevilling til uddannelsesstøtten på godt 200 mill. kr. Vi har såmænd selv stillet forslag om merbevillinger ved flere lejlighe-

der. Men vi kan naturligvis ikke acceptere, at der med en sådan merbevilling følger en række forringelser af støttebestemmelserne. Det er tilfældet med regeringens forslag, der for det første betyder, at uddannelsessøgende med løn ikke længere kan oppebære stipendier eller lån – dette til trods for, at det kun er dem med meget små lønninger, der kan få stipendier, og til trods for at rådet for uddannelsesstøtten har orienteret os om, at denne støttegruppe ikke udgør noget problem i støttesystemet i dag.

Regeringen kan da ikke mene – selv om det centrale uddannelsesråd har peget på, at denne gruppe på længere sigt burde glide ud af støttesystemet – at man kan kaste ansvaret fra sig for denne gruppe unge med en flot bemærkning om, at deres økonomiske problemer må løses af de lønforhandlende parter, subsidiært bistandskontoret. Hvad er det for aktuelle lønforbedringer og lovændringer i bistandsloven, regeringen har i tankerne her? Det vil vi gerne have svar på.

Lovforslaget indebærer for det andet, at bistandshjælp ikke kan søges af de uddannelsessøgende, hvis de ikke kan skaffe sig eller anvises erhvervsarbejde i sommerferien. Man henviser til, at socialministeriet er meget ked af denne vanskeligt administrerbare ordning. Ja men hvad med de uddannelsessøgende, som man samtidig erkender er henvist til omfattende erhvervsarbejde? Det er vel klart mere foreneligt med studiearbejdet at påtage sig erhvervsarbejde i sommerferien, hvor det ikke i så høj grad medfører studieforringelser, studietidsforlængelser eller frafald. Hvad har regeringen tænkt sig der skal ske med de mange tusinde uddannelsessøgende, der nødvendigvis må basere deres økonomi på at have erhvervsarbejde i sommerferien? Hvad skal de gøre, når arbejdsanvisningen ikke kan anvide dem arbejde? Det er ikke et svar at komme med, at uddannelsesstøtten principielt dækker alle årets 12 måneder, når alle erkender, at dens ringe størrelse betyder, at den ikke er til at leve af.

Ministeren har svaret uddannelsesudvalget, at hun ikke kan råde de uddannelsessøgende, der rammes af denne forringelse i lovforslaget, til at framelde sig studierne og søge bistandshjælp. Men hvad kan ministeren så råde dem til?

For det tredje indebærer lovforslaget, at støtten gøres til styringsinstrument for ud-

[Gertrud Stjernholm Nielsen]

dannelsesplanlægningen. Der lægges således op til en opprioritering af de kortere videregående uddannelser på bekostning af de længerevarende videregående uddannelser. Den i lovforslaget indeholdte skelnen mellem ungdomsuddannelser og videregående uddannelser vil betyde, at man af økonomiske grunde er tvunget til at tænke sig om flere gange, inden man går i gang med en videregående uddannelse. Det vil især være arbejderklassens børn, der rammes og dermed afskæres fra de videregående uddannelser. Dette er DKP imod, og det har været vores opfattelse, at den ene halvdel af regeringspartierne, nemlig socialdemokratiet, også tidligere var imod den socialt skæve rekruttering til uddannelserne.

Det sidste alvorlige problem, DKP ønsker at tage op, er spørgsmålet om, at banklånordningen cementeres med dette lovforslag. Næsten samtlige partier i folketinget har erklæret sig som principielle modstandere af banklånordningen. De fleste kan indse, at det er urimeligt, at banker og sparekasser skal hente millionprofitter på, at unge skal leve, mens de uddanner sig. Efterhånden kan flere og flere også se, at det rent faktisk ikke kan lade sig gøre at betale de kæmpeafdrag tilbage, der er en følge af denne låneordning. Alligevel tages der i lovforslaget ikke bare et begyndende initiativ til afløsning af ordningen. Det, man foreslår, er et tilbagebetalingsfrit år og en udvidelse af tilbagebetalingsperioden fra 10 til 15 år. Hvem hjælper så det? Jo, det giver bankerne mulighed for at tjene langt mere på hvert lån, medens de månedlige afdrag forbliver næsten uændrede. Statens Uddannelsesstøtte har beregnet den månedlige afdragsydelse ved en gæld på 100.000 kr. i henholdsvis 10 og 15 år. Tilbagebetalt over 10 år er afdragene 1.370 kr. om måneden, over 15 år 1.291 kr. om måneden, altså 79 kr. mindre pr. måned, men med månedlige afdrag i 15 år. Det betyder en ekstra tilbagebetaling på 68.740 kr. Det er ikke så mærkeligt, at Statens Uddannelsesstøtte forudser en kraftig vækst af såkaldte misligholdte lån, som staten må indfri, og at rådet for uddannelsesstøtten forudser hele dette lånesystems sammenbrud.

I denne forbindelse har vi bemærket os i referatet fra det 85. møde i rådet for uddannelsesstøtten, at Statens Uddannelsesstøtte er ved at lave en større undersøgelse om virk-

ningerne af banklånordningen. Den er ved at være klar. Kan ministeren bekræfte dette? Hvis det skulle være tilfældet, forekommer det os besynderligt, at vi er i færd med at lovgive uden at have mulighed for at inddrage alle oplysninger om denne meget problematiske låneordning, som påfører både de uddannelsessøgende og staten mange problemer og stadigt voksende udgifter. Kommunerne finder det afgørende, at folketinget orienteres om dette forhold, så vi kan sikres et så kvalificeret grundlag som muligt at tage stilling på.

Som lovforslaget tager sig ud med de mange principielle forringelser, som vi her har trukket frem, vil kommunisterne stemme imod og opfordre de øvrige partier til at gøre det samme.

Ole Vig Jensen (RV):

Man kan ikke sige, det er den store bevægelighed eller den store imødekommenhed, der har præget regeringen, når vi ser, hvad der er sket under udvalgsarbejdet. Regeringen indstiller lovforslaget til uændret vedtagelse, og det vil altså sige, at man ikke – sådan virker det i hvert fald – seriøst har overvejet nogen af de tanker og forslag, som kom frem under førstebehandlingen, for om muligt at forbedre det forslag, som ligger her, og dermed også skabe en bredere tilslutning til lovforslagets gennemførelse.

Det er jeg egentlig ked af, og jeg synes heller ikke rigtig, regeringen er tjent med det, for fra radikal side har vi sagt, at vi er meget langt sympatisk indstillet over for nogle af de ideer, der ligger i forslaget. Vi ønsker naturligvis at støtte den generelle forbedring af uddannelsesstøtten, som er indeholdt i lovforslaget. Vi er også indstillet på at ville være med til at prioritere ungdomsuddannelserne højt, fordi vi – det er sagt så tit – ved, at det betyder overmåde meget, at vore unge får en god start på deres uddannelse. Vi mener til gengæld ikke, at der i den sontring, der foretages her i lovforslaget mellem støtten til ungdomsuddannelserne og til de videregående uddannelser, skal ligge en stærk styring af de unges uddannelsesvalg. Jeg går heller ikke ud fra, at det er det, ministeren ønsker, men at det primære er et ønske om at forbedre vilkårene i ungdomsuddannelserne. Det synes vi er rigtigt.

[Ole Vig Jensen]

Vi er også tiltalt af forslaget om at mindske afhængigheden af forældreindkomsten. Men vi har også tidligere givet udtryk for, at der er uklarhed omkring en række punkter og det mål, man vil nå, når hele uddannelsesreformen er gennemført, og det er naturligvis en svaghed, når man skal tage stilling på nuværende tidspunkt. Helt aktuelt er den tyngende rentebyrde en af de ting, som har været drøftet meget. Jeg mener egentlig, at næsten alle partier beklager netop den tyngende rentebyrde. Jeg forstod også på ministeren under førstebehandlingen, at man ville være positivt indstillet over for eventuelt at finde en lettelse af denne tyngende rentebyrde, f. eks. ved at gennemføre en rentesikringsordning. Det er foreslået af det radikale venstre, formentlig ikke som en permanent løsning; vi mener, det skulle være en overgangsløsning, som tog toppen af de aktuelle problemer, fordi det på længere sigt må være målet igen at nå frem til en statslåneordning. Det tror det radikale venstre trods alt stadig vil være den bedste løsning. Jeg vil gentage spørgsmålet til ministeren, om hun er indstillet på endnu en gang at overveje en sådan lettelse.

Jeg ser, at de konservative i et ændringsforslag taler om rentelette statslån som en mellemting, og det synes jeg også var en overvejelse værd, det mener vi i hvert fald i det radikale venstre, sådan at der eventuelt blev 3 muligheder: stipendier, rentelette statslån og statsgaranterede banklån.

Der er i forbindelse med renteproblematikken nævnt den forskellige rentesats, som gør sig gældende for disse lån. Hr. Jimmy Stahr udtrykte på socialdemokratiets vegne en forhåbning om, at ministeren ville undersøge, om det var muligt at lave en fælles aftale. Jeg vil forstærke spørgsmålet og sige: er ministeren indstillet på, inden vi når frem til tredje behandling, at foranledige en sådan forhandling med bankerne? Det må vel være en opfordring til ressortministeren om at tage fat på spørgsmålet og gennem Nationalbanken sikre en frivillig aftale om i hvert fald et loft over rentesatsen, når det gælder uddannelseslån. Det skal siges endnu en gang, at de lån, bankerne giver til uddannelsesstøtte, jo er de mest sikre lån, som gives. Der er ingen tab overhovedet – det hænger sammen med statsgarantien – så jeg synes, der er al mulig grund til at prøve den forhandling

med bankerne og dermed sikre de uddannelsessøgende bedre vilkår, end tilfældet er i dag.

En sag, som ikke direkte er knyttet til lovforslaget her, men alligevel har sammenhæng med det, og som også blev rejst af det radikale venstre ved førstebehandlingen, er den forholdsvis store gruppe af unge, som søger de frie skoler. Vi har det, vi kalder højskoleordningen, som også sikrer en statsstøtte til de elever. Jeg har spurgt ministeren tidligere, om man er indstillet på at forbedre vilkårene her. Jeg er klar over, at der er sat et udvalgsarbejde i gang, men spørgsmålet er altså, om der ikke helt aktuelt er brug for en forbedring af vilkårene på dette område. Sagen er jo, at netop her er der tale om en direkte reduktion af statsstøtten til de frie skoler. Med den indstilling, som vi ellers ved gør sig gældende såvel i socialdemokratiet som i venstre, og som vi altså her i det radikale venstre også fører frem, så synes jeg, der skulle være gode muligheder for at finde udvej for en forbedring af statsstøtten gennem højskoleordningen til glæde for de elever, som søger den vej rundt. Jeg spørger også her ministeren, om hun er indstillet på at fremme den sag.

Om ændringsforslagene: det radikale venstre kan som sagt støtte det konservative ændringsforslag nr. 2, hvor man opererer med rentelette statslån. Nu lagde jeg mærke til, at fru Gerda Møller her sagde, at det skulle være de statsgaranterede banklån – eller en del af dem – der skulle konverteres til rentesikrede statslån. Det er sagt lidt anderledes, end det står i betænkningen; jeg har forstået, at man der nærmere ønsker at begrænse stipendieandelen ved i stedet for at give rentelette statslån. Lige netop den problematik er det radikale venstre betænkelig ved, men at føre begrebet ind i lovgivningen er vi tiltalt af, og derfor kan vi støtte det ændringsforslag.

De øvrige ændringsforslag vil vi stemme imod, ikke fordi vi ikke er enige med f. eks. retsforbundet om, at forældreafhængigheden bør gøres aktuel allerede fra 18 års alderen, men alle ved jo, at det ikke er økonomisk muligt på nuværende tidspunkt at tage et så stort skridt, og derfor kan vi ikke støtte det. Men vi er enige i, at vi må, som også forslaget her i øvrigt bygger på, aftrappe forældreafhængigheden ned til det 18. år.

[Ole Vig Jensen]

Endelig vil jeg sige om starttidspunktet for uddannelsesstøtten, som er beregnet til at være august 1980, at det radikale venstre ønsker at fremrykke tidspunktet, som vi også har sagt det tidligere. Vi vil her mene, at det kunne være rigtigt at sætte 1. januar 1980 som starttidspunkt. Så har vi også mulighed for i forbindelse med finanslovbehandlingen her i efteråret at sikre den nødvendige bevilning, så starttidspunktet kan være 1. januar. Der er meget, synes jeg, der taler for, at regeringen på det felt bør være mere imødekommende, end den har været indtil nu.

Vi vil, indtil vi har hørt nærmere om, hvordan ministeren stiller sig til nogle af de her nævnte spørgsmål, forbeholde os vor stilning ved tredje behandling.

Honoré (KrF):

Kristeligt folkepartis uddannelsespolitiske ordfører er forhindret i at komme, og jeg skal derfor på kristeligt folkepartis vegne tilkendegive vores indstilling til de foreliggende ændringsforslag.

Vi er tilhængere af, at studiestøtten gives uafhængigt af forældrenes økonomiske forhold, og er derfor selvfølgelig modstandere af, at dens størrelse gøres afhængig af forældrenes indtægt og formue. For det første har folketingset jo indført en 18 års myndighedsalder, som også er en økonomisk myndighedsalder. Derfor er det i denne forbindelse inkonsekvent at gøre myndiges uddannelsesstøttes størrelse afhængig af forældrenes økonomiske forhold. For det andet er det en urimelig støttømæssig diskriminering af unge, hvis forældres økonomiske forhold er sådan, at de pågældende uddannelsessøgende mister uddannelsesstøtte. Vi vil derfor stemme for retsforbundets ændringsforslag nr. 4 og 5.

Angående det konservative ændringsforslag nr. 3 er vi enige med de konservative om, at stipendier fortrinsvis ydes i de 3 første år. Vi er derimod uenige med de konservative i ændringsforslagets stk. 2, at ydelse af stipendier skal være afhængig af forældrenes indtægts- og formueforhold. Vi vil derfor undlade at stemme for ændringsforslag nr. 3.

Vi vil stemme for ændringsforslag nr. 6 og nr. 7, fordi de mindsker urimelighederne.

Vi går ind for statslån, der er rentefri i studietiden, og som følge heraf kan vi støtte de ændringsforslag, der nærmer sig dette ide-

elle standpunkt, såsom ændringsforslag nr. 2, 10 og 11. Vi kan også stemme for ændringsforslag nr. 1 og 8, det sidste ændringsforslag er efter vor mening udtryk for en mere lige- lig behandling og en administrativ forenkling, som vi vil støtte.

Alfred Hansen (DR):

Retsforbundet mener afgjort, at man fra regeringens side burde have taget virkelig fat på en revision af Statens Uddannelsesstøtte, sådan at man havde gjort de uddannelsessøgende totalt uafhængige af forældrenes indtægtsforhold, derved at man havde stillet et større disponibelt beløb til rådighed for de uddannelsessøgende. Dette er imidlertid ikke resultatet af den spinkle ajourføring af Statens Uddannelsesstøtte, som der her er lagt op til med lovforslaget, som jeg bare betragter som en pristalsregulering af de nuværende støttebeløb.

Om de stillede ændringsforslag skal jeg, da debatten her ved anden behandling jo fortrinsvis drejer sig om ændringsforslagene, sige følgende:

Ændringsforslag nr. 1 fra fru Gerda Møller vil retsforbundet stemme imod. Hvis ændringsforslaget vedtages, betyder det, at uddannelsessøgende, hvis uddannelse omfatter en periode af mindre end 6 måneders varighed, ikke vil kunne få del i denne støtte, og det mener vi ville være urimeligt. Vi er tilfreds med, at der i forslaget står, at uddannelsen skal være af mindst 3 måneders varighed for at blive tildelt støtte. Vi vil derfor stemme imod ændringsforslag nr. 1.

Vi vil stemme for ændringsforslag nr. 2, fordi man her opererer med, at man i mindre udstrækning, end tilfældet er nu, skal basere sin støtte på de statsgaranterede lån. Hvis ændringsforslaget vedtages, har man altså tre former for støttmuligheder, nemlig stipendierne, de nuværende statsgaranterede lån – som vi mener man burde fjerne og erstatte med statslån fuldt og helt – og derudover som noget nyt, man stiller forslag om, renteløste statslån. Vi vil stemme for dette forslag, for jo mere vi kommer væk fra, at de uddannelsessøgende er afhængige af disse dyre statsgaranterede lån, desto bedre.

Vedrørende ændringsforslag nr. 3 vil retsforbundets gruppe undlade at stemme. Det ville forudsætte for vores vedkommende, at

[Alfred Hansen]

man havde garanti for, at de statsgaranterede lån ville blive ændret til statslån, som var rente- og afdragsfrie. Da vi er enige i, at man skal fjerne sig mere og mere fra stipendierne og gå over til statslån, kan vi have nogen sympati for forslaget, men konklusionen må være, at vi undlader at stemme.

Ændringsforslag nr. 6 vil vi stemme for, mens vi vil undlade at stemme vedrørende ændringsforslag nr. 7. Man ønsker grænsen for hensyntagen til formuen forøget fra de 300.000 kr., som er nævnt i lovforslaget. Der er ikke tale om, at man vil ændre kriteriet vedrørende indtægterne med hensyn til tildeling af stipendier. Hvis der havde været større beløb til rådighed, så ville det i større udstrækning have haft vores interesse, idet vi ønsker, at man totalt fjerner hensyntagen til forældrenes skattepligtige forhold. Vi vil undlade at stemme vedrørende ændringsforslag nr. 7.

Vi vil stemme imod ændringsforslag nr. 8. Vi mener, at man i højere grad, end tilfældet er, vil presse de unge til at blive hjemme, idet man ligesom sætter lokkemad ud for de unge: hvis I bliver boende hjemme fremfor at søge ud og være selvstændige, så skal I nok få lidt flere penge, men til gengæld får I ikke så meget, hvis I er udeboende. Vi mener, at beløbet sådan set måske nok burde være det samme, selv om vi erkender, at udgifterne, hvis man er hjemmeboende, er mindre, end hvis man har etableret sig selvstændigt. Men det ville være helt urimeligt, om man ad denne vej forsøgte at presse endnu flere unge til at blive hjemme mod deres ønske. Det er nok en kendsgerning, at mange unge – og det er der ikke noget foruroligende eller mærkværdigt i – omkring 18–20–22 års alderen føler sig mere og mere som selvstændige individer og derfor gerne vil have deres eget hjem. Det vil vi gerne bidrage til at de kan få. Så vi vil stemme imod ændringsforslag nr. 8.

Vi vil stemme for ændringsforslag nr. 10 og 11 i overensstemmelse med de bemærkninger, jeg har gjort om de øvrige ændringsforslag fra det konservative folkeparti.

Om vore egne ændringsforslag, nr. 4 og 5, skal jeg sige: vi havde haft lyst til at stille langt flere ændringsforslag, f.eks. gående ud på, at man kunne få stillet større beløb til rådighed osv. Vi har imidlertid nøjedes med at koncentrere os om at få alle uddannelses-

søgende over 18 år fuldstændig frigjort fra forældrenes skattepligtige forhold, såvel indtægt som formue, ved tildeling af stipendier. Vi mener, den nuværende ordning er nedværdigende, er diskriminerende over for de unge, under ingen andre forhold i tilværelsen er de unge så afhængige af forældrenes situation som netop ved tildeling af uddannelsesstøtte. Vi har heldigvis fået både myndighedsalder og valgretsalder nedsat til 18 år, men på uddannelsesområdet fastholder man stædigt, at de unge så sandelig stadig er afhængige af forældrene.

Vi finder, det er urimeligt, og vi konstaterer, at det kun er et spørgsmål om vilje fra regeringens side at gøre totalt op med dette oldordnede princip.

Det har endvidere vist sig, at den nuværende støtte bevilges på et meget tvivlsomt grundlag, idet udgangspunktet er forældrenes skattepligtige indtægt og ikke bruttoindtægten. Havde det været bruttoindtægten, kunne der måske være en rimelighed i det, men vi ville alligevel fra retsforbundets side synes, det ville være forkert. At det er den skattepligtige indtægt, må vi vende os kraftigt imod.

Vi ved jo godt, at det ikke er alle, der har evner og kræfter til at få reduceret den skattepligtige indtægt ved hjælp af store fradrag på selvangivelsen. Det er i højere grad forældrenes evne til at beskære den skattepligtige indtægt, der bliver afgørende for, hvor meget deres børn skal have i uddannelsesstøtte, end det er, hvad de reelt har at disponere over. Det er jo ikke arbejderfamilien, hvor manden og konen bor på tredje sal og måske tjener deres to gange 70.000 kr., som lukrerer på dette her. Nej, der er tale om, at folk med nulindtægter kan få maksimal støtte til deres børn.

Vi finder, det er urimeligt både ud fra en økonomisk og så sandelig også ud fra en menneskelig og en selvstændighedsbetragtning.

Det har nu vist sig gennem de ordførere, der har kommenteret disse ændringsforslag, at der ville kunne skabes et ret så markant flertal, ja, næsten en enstemmig tilslutning til noget sådant, hvis blot regeringen var villig til at støtte forslagene.

Hr. Jimmy Stahr gav på socialdemokratiets vegne udtryk for megen sympati for forslaget, og det takker jeg da for; nu er det jo

[Alfred Hansen]

bare sådan, at de uddannelsessøgende ikke kan leve af socialdemokratiets sympati for retsforbundets ændringsforslag. Vi får så at vide af fru Ebba Strange og fru Gertrud Stjernholm Nielsen, at SF og DKP ikke kan støtte forslaget, for så er der for få midler til rådighed, og så får de resterende ikke så mange.

Hvis man nu sammenholder disse udtalelser med socialdemokratiets begrundelse for ikke at kunne støtte det, er der noget, der halter, for socialdemokratiets begrundelse var, at det ville koste 500 mill. kr. mere. Det er altså det, DKP og SF siger nej til, når de nu stemmer imod retsforbundets forslag. Dermed har de stemt imod, at de uddannelsessøgende over en bred bank skal have 500 mill. kr. mere. Det kan man studse over, ligesom man kan studse over det radikale venstres meget store sympati, som jeg takker for, men som derefter blev fulgt af den meget store statsfinansielle ansvarsfølelse fra det radikale venstres side: det var der ikke økonomisk baggrund for.

Nu er det jo sådan, at det radikale venstre ligesom retsforbundet stemmer for finansloven, hvad jo hverken SF eller DKP gør, og den dag, de eventuelt tager et medansvar for statens finanser, kan man måske tage deres overbudspolitik lidt mere højtideligt.

Det, som SF og DKP her ønsker, er, som også andre har været inde på, alt eller intet: hvis ikke vi kan få vores egne forslag igennem, har det ingen interesse.

Jeg mener, at dette forslag i al dets lidenskab er et realpolitisk udspil til at imødekomme et stort og massivt krav fra de uddannelsessøgende om at blive respekteret som selvstændige væsener, selvstændige individer med egne rettigheder og egne pligter. Det er blot det, der skal stemmes om. Jeg takker ordførerne for fremskridtspartiet, de konservative, CD samt kristeligt folkeparti for deres tilslutning til forslaget. Der er ingen tvivl om, at vi ikke har set det sidste udspil i denne retning, og jeg vil bede om, at også regeringspartierne går i tænkeboks inden tredje behandling. Jeg ville hilse med tilfredshed, om de selv fremsatte ændringsforslag, der gik ud på det samme; om jeg får æren eller ikke, er underordnet, her er det sagen, det drejer sig om. Jeg mener, det er en spinkel imødekommelse af de uddannelsessøgendes beretti-

gede krav om at få forbedret deres uddannelsesstøtte.

Steen Folke (VS):

Da jeg stort set er enig i de indlæg, som SFs og DKPs ordførere er kommet med her i debatten, skal jeg gøre det kortfattet.

Først vil jeg sige noget om ændringsforslagene.

Vi stemmer imod samtlige konservative ændringsforslag til lovforslaget, for de flestes vedkommende giver det nok sig selv hvorfor, og det eneste, der lige kan være grund til at knytte et par bemærkninger til, er dette med de rentelette statslån. Det er klart, at VS mener, at genindførelse af statslån vil være et stort og væsentligt fremskridt i stedet for de banklån, som nu er langt det vigtigste element i den utilstrækkelige uddannelsesstøtte, der gives. Men vi er uenige i de konservatives SU-politik, sådan som der er argumenteret for den i bemærkningerne i betænkningen. Vi er ikke enige i, at sådanne rentelette statslån skal erstatte stipendier, når man kommer ud over de første studieår. De ændringsforslag, de konservative stiller, er jo tydeligvis del af en større helhed, og da vi er uenige i denne helhed, vil vi stemme imod også disse ændringsforslag.

Hvad angår retsforbundets ændringsforslag, vil vi undlade at stemme både til nr. 4 og nr. 5. Vi er i og for sig enige i nogle af de principielle hensigter, der ligger i disse ændringsforslag. Vi er enige i, at det må være et mål at afskaffe forældreafhængigheden i forbindelse med udbetaling af uddannelsesstøtte. Vi er også enige i, at den skattepligtige indkomst er et uretfærdigt grundlag at afgøre disse ting på. Men vi mener ikke, det vil være rigtigt inden for rammerne af dette forslag til en uhyre begrænset og alt for beskedne reform af Statens Uddannelsesstøtte at gennemføre de ændringer, som retsforbundet er inde på. Hvis der er tale om en mere omfattende og principiel reform, mener vi, at forældreafhængigheden skal fjernes helt – det er vi altså enige i må være målet – men i denne sammenhæng vil vi som sagt undlade at stemme.

Dernæst nogle bemærkninger om lovforslaget som helhed. Alle ved, at der er et skrigende behov for en grundlæggende reform og forbedring af Statens Uddannelsesstøtte,

[Steen Folke]

men dette lovforslag er værre end ingenting. Nok vil det betyde beskedne forbedringer for en del uddannelsessøgende, men det vil også betyde direkte forringelser for andre, og det knæsetter samtidig – og det lægger vi stor vægt på – nogle helt uacceptable principper. De 18–21-årige får reduceret deres rådighedsbeløb en anelse; det er ikke meget, men det er jo ikke lige det, der er behov for. Muligheden for bistandshjælp i sommerferien falder bort, lånemuligheder for dem, der gennemfører en uddannelse med løn, afskaffes, og her til kommer, at den asociale banklånsordning jo altså opretholdes og i virkeligheden udbygges med dette lovforslag. Om godtgørelse på EFGs basisår er der selvsagt overhovedet ikke tale.

Der næst finder vi den særlige favorisering af de korte ungdomsuddannelser uacceptabel; det gjorde jeg en lille smule mere ud af under mit indlæg ved førstebehandlingen af lovforslaget. Samtidig strammes den politiske disciplinering af de studerende ved formaliseringen af begreberne »studieaktiv« og »studieegnet« i forbindelse med tildeling af SU. Endelig giver lovforslaget ministeren mulighed for at nedlægge rådet for uddannelsesstøtte, som har tilladt sig at være kritisk over for regeringens SU-politik.

Alt i alt er det for os på den baggrund klart, at vi indstiller lovforslaget til forkastelse ved tredje behandling.

Det er fremgået af pressen i den seneste tid, at studenterbevægelsen eller i hvert fald studenterbevægelsens top, sådan som den har gebærdet sig ved DSF-kongressen, er temmelig uenig om mangt og meget og står ret splittet, men én af de ting, som jeg har forstået der er bred enighed om, er, at regeringens forslag til en »SU-reform« er et uacceptabelt forslag, og jeg har også forstået, at det vil blive markeret på passende vis uden for murene her, når vi når frem til tredje behandling af lovforslaget.

Lindinger (EP):

Erhvervspartiet vil så afgjort medvirke til, at de unge, der er under uddannelse, får de bedst mulige vilkår, og finder derfor også, at den forøgede udgift hertil ifølge lovforslaget er fuldt berettiget. Af den grund vil erhvervspartiet ved tredjebehandlingen stemme for

lovforslagets vedtagelse og stemme imod ændringsforslagene.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

En række af de forhold, der blev peget på fra ordførernes side her, var nok mere eller mindre gentagelser fra førstebehandlingen, men der er dog enkelte af dem, jeg gerne vil kommentere.

Hr. Wissing gav udtryk for, at det for fremskridtspartiet var en forudsætning for overhovedet at røre ved hele dette støttefelt, at uddannelsespolitikken blev taget op til en gennemgribende revision efter fremskridtspartiets retningslinjer. Det er en udtalelse, som jeg i og for sig bare kan tage til efterretning, og så kan jeg derudover erindre om, at regeringen ikke på noget punkt deler fremskridtspartiets syn på uddannelserne.

Fru Gerda Møller var bekymret over spørgsmålet om ungdomsuddannelserne kontra de videregående uddannelser og spurgte bl. a.: hvem er det, der søger ind som 22-årige i ungdomsuddannelserne? Jeg vurderer det sådan, at det i tal måske ikke er så forfærdelig mange, der vil søge ind som over 22-årige i ungdomsuddannelserne, men at de, der gør det, til gengæld vil udgøre en vanskeligt stillet gruppe, nemlig dem, som på et tidligt tidspunkt er faldet ud af eller måske snarere aldrig er kommet ind i uddannelses-systemet. Det er altså en gruppe, for hvem det er vigtigt, at vi giver dem nogle incitamenter, at vi på anden måde støtter dem og styrker dem, så de kommer i gang og får den form for uddannelse, som vi dog vist alle erkender det er vigtigt at unge mennesker får.

Fru Ebba Strange nævnte, at grunden til, at der ikke i betænkningen foreligger ændringsforslag fra socialistisk folkeparti, er, at det er vanskeligt at komme igennem med SFs uddannelsesstøttetanker. Jeg synes i og for sig, at denne udtalelse fra fru Ebba Strange er al ære værd, for det, der siges her, er jo, sagt med lidt andre ord, at vi må erkende, der ikke for øjeblikket er penge til en så kostbar affære, som en egentlig uddannelsesstøttereform med konvertering af statsgaranterede lån til statslån og forhøjelse af stipendierne til satser på et ønskeligt niveau er. Det er det, fru Ebba Strange gav udtryk for, og det er et standpunkt, som jeg gerne vil på-

[Undervisningsministeren]

skønne. Det, jeg blot ikke kan forstå, som også nogle ordførere har været inde på, er, hvorfor man, når man ikke kan få det, som er 100 pct. ønskværdigt, afviser det, som er lidt mindre, men som dog er et udtryk for forbedringer. Her ligger 250 mill. kr. på bordet, som SF siger nej til, fordi de ikke kan få det, de gerne ville have, 100 pct.

Fru Ebba Strange påpegede også, at de unge, fordi svaret på spørgsmålet om bistandshjælp i sommerferien ikke kan komme før på et senere tidspunkt, stod i en usikker situation. Jeg vil gerne i den forbindelse sige, at socialministeriet efter det for mig oplyste agter at lade bistandscirkulæret være gældende både i sommeren 1979 og i sommeren 1980 og først derefter ophæve det.

Fru Gertrud Stjernholm Nielsen fremhævede spørgsmålet om de 16-17-årige, som stadig var henvist til ungdomsydelsens vilkårlighed, og jeg skal for, jeg ved knap hvilken gang, gentage, at dette spørgsmål er under bearbejdning i et udvalg mellem socialministeriet og undervisningsministeriet, og at det, som det fremgår af bemærkningerne til det foreliggende forslag, er tanken, at der skal fremsættes forslag om det i næste folketingssamling.

Hr. Ole Vig Jensen erklærede, at der ikke var megen imødekommenhed over for de nye tanker, der blev fremsat under førstebehandling. Jeg må gå ud fra, at der her sigtes til spørgsmålet om rentebyrden, de tanker om forskellige former for rentelettelse, der blev nævnt under førstebehandling.

Af de svar, jeg om dette spørgsmål har givet udvalget under udvalgsbehandlingen, fremgår det, at ministeriet også har vurderet de forslag, der har været fremme, men det fremgår også af de økonomiske beregninger, at det ikke er nogen billig affære at lave forskellige former for rentelettelse. Det, som jeg synes vi skal overveje i denne forbindelse, er, om de ret store summer skal anvendes til rentelettelse, eller om de hellere bør anvendes til forhøjelse af stipendier og dermed en nedsættelse af låneandelen. Det er et punkt, jeg er meget villig til at diskutere, men jeg tror nok, det her skitserede kommer de uddannelsessøgende økonomisk bedst til hjælp.

Hr. Ole Vig Jensen nævnedes også spørgsmålet om de frie skoler og højskolerne, og det rummer sådan set to problemer. Hvad angår det mere langsigtede, er der, som jeg

har nævnt, allerede nedsat et udvalg til at arbejde med det, og hvad angår det mere akutte problem for den kommende tid, kan jeg oplyse, at der pågår forhandlinger med disse skoleformer, og efter de sidste kontakter, jeg har haft, er det min fornemmelse, at det vil lykkes at finde en løsning, alle kan leve med, også på det mere akutte problem.

Hr. Alfred Hansen var inde på spørgsmålet om forældreafhængigheden, og retsforbundet har jo også stillet ændringsforslag herom. Både ændringsforslaget, som det foreligger i betænkningen, og i øvrigt også det, hr. Alfred Hansen sagde om dette spørgsmål, er jeg principielt enig i. Det er et skidt princip, at mennesker, der i øvrigt har nået myndighedsalder i denne sammenhæng, skal være afhængige af forældres indtægt. Men vi står med et beløb, der er mindre end det, vi kunne anvende på dette område, og når man så skal vurdere, hvorledes pengene skal anvendes, må man spørge, hvor det økonomiske behov er størst. Hr. Alfred Hansen kender formentlig tallene for, hvad det vil koste at nedsætte forældreafhængigheden, og dér vil jeg spørge, om det for at nedsætte forældreafhængigheden til 18 år er rimeligt at anvende disse 500 mill. kr. på disse grupper, man her vil drage ind, eller om det er rimeligt at anvende dem på grupper, der i højere grad har egentlig økonomisk trang og behov for det. Så ihvorvel jeg er enig i princippet – og det fremgår også af forslaget: det er derfor, vi har taget det skridt at nedsætte et år i forslaget – finder jeg det ikke rimeligt til dette punkt at starte med at anvende et i forhold til en række af de økonomiske problemer, der ligger for de uddannelsessøgende, så stort beløb.

I øvrigt skal jeg blot slutte med at sige, at jeg ikke kan støtte nogen af de stillede ændringsforslag. En række af dem har vi diskuteret før; enkelte af dem baserer sig på indførelse af systemer – jeg tænker på det konservative forslag om stopprøver og stipendier indtil stopprøver – hvorom det jo er oplyst fra denne talerstol, at vi ikke for øjeblikket på grund af manglende oplysninger om det overhovedet kan tage stilling til stopprøvesystemet. Men vi har også ved førstebehandling diskuteret en række af de principper, der er lagt frem i ændringsforslagene, og jeg må anbefale tinget at stemme imod dem alle.

Gertrud Stjernholm Nielsen (DKP):

Jeg spurgte undervisningsministeren, om hun kunne bekræfte, at Statens Uddannelsesstøtte er i gang med en undersøgelse af virkningerne af at misligholde betingelserne for tilbagebetaling af banklån. Da undervisningsministeren ikke sagde noget, vil jeg tage det som en bekræftelse på mine påstande. Jeg har yderligere fået oplyst, at denne undersøgelse faktisk er på trapperne, sådan at den kunne komme med i folketingets overvejelser angående dette lovforslag. Jeg synes stadig, det ville være rimeligt, om vi gav os så god tid, at vi kunne få sådanne ting på bordet og ikke, efter at lovforslaget i næste uge bliver vedtaget, bliver præsenteret for en regning af millionstørrelse.

Ole Vig Jensen (RV):

Det var tilfredsstillende at høre, at undervisningsministeriet har indledt forhandlinger med de frie skoler med henblik på at finde en rimelig ordning på statsstøtten, som disse skoler kan leve med. Jeg lægger vægt på netop den måde at udtrykke det på, fordi det er min opfattelse, at skolerne er trængt i dag, og jeg minder ministeren om, at i den udstrækning, hvor staten svigter på dette område, er det ikke bare – det er måske nok det værste – eleverne og deres forældre, der kommer til at lide under det, men det er faktisk også kommunerne, som i meget vid udstrækning har været velvillige over for at lave særlige kommunale støtteordninger til elever, der følger de frie skoler. Der sker altså en omfordeling af byrderne, hvis staten på denne måde frigør sig, men jeg forstår på ministeren, at man er indstillet på at finde en fornuftig løsning på det allerede her og nu.

Så er der to områder, hvor ministeren ikke svarede. Det ene er spørgsmålet om at sikre en forhandling med bankerne under den form, det nu kan ske, for at finde en rimelig rentesats for de lån, som bankerne yder til uddannelsesstøtte. Jeg bad ministeren svare på, om det ikke er en sag, der i virkeligheden kan klares af, allerede inden vi når frem til tredje behandling.

Det andet spørgsmål var ikrafttrædelsestidspunktet. Vil regeringen overveje at rykke ikrafttrædelsestidspunktet frem fra 1. august 1980 til 1. januar 1980? Det kan nå at klares i forbindelse med den finanslov, vi skal i

gang med nu, og jeg kan tilsige det radikale venstres velvillige støtte til at afsætte de fornødne midler dertil.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Jeg beklager, at jeg glemte at svare hr. Ole Vig Jensen på spørgsmålet, om jeg inden tredjebehandlingen ville foranledige en forhandling med bankerne om en fælles aftale. Jeg vil være meget betænkelig ved med så kort varsel at skulle tage stilling til, om vi skal have en sådan aftale. Det kan meget vel, som hr. Ole Vig Jensen siger, give et loft over, en overgrænse for rentesatser på disse lån, men det kan jo også meget vel betyde, at vi skærer de billigste lån bort, og det ville vel nok være en lidet god tjeneste at gøre de uddannelsessøgende, at de billigste af lånene svandt bort. Derfor tror jeg nok, man skal tænke sig om, inden man får bundet sig for hårdt på en sådan aftale.

Hvad angår spørgsmålet om at flytte støtteåret frem til 1. januar 1980, skal jeg oplyse, at årene for uddannelsesstøtte går – og det er administrationen af det også indrettet på – fra august til august, så det er altså et fuldt støtteår. Det er derfor, datoen 1. august 1980 er valgt.

(Kort bemærkning).

Gertrud Stjernholm Nielsen (DKP):

Den skal bare være, at jeg foreslår, vi får lovforslaget til behandling i udvalget igen, så vi kan få undersøgt, om det er korrekt, at man er ved at undersøge virkningen af misligholdte lån.

(Kort bemærkning).

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg er enig med ministeren i, at en eventuel forhandling om rentesatserne i forbindelse med uddannelseslån naturligvis ikke skal stille de unge ringere, end de er i dag, men det afgørende er, at det samlede rentebeløb er af sådan størrelsesorden, at det bliver til fordel for alle uddannelsessøgende. Derfor synes jeg, det er rimeligt at finde et loft, og jeg har begrundet hvorfor: det er overordentlig sikre lån, som bankerne her udsteder. Det skal i øvrigt ikke forhindre, at de enkelte banker og sparekasser tilgodeser deres kun-

[Ole Vig Jensen]

der ved at give en lavere rente end den, man er i stand til at aftale via Nationalbanken.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1

forkastedes, idet 30 stemte for, 94 imod; 8 stemte hverken for eller imod.

§§ 1-3

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 2

forkastedes, idet 26 stemte for, 90 imod; 14 stemte hverken for eller imod.

§ 4

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 om en ny affattelse af § 5

forkastedes, idet 13 stemte for, 102 imod; 16 stemte hverken for eller imod.

Ændringsforslag nr. 4

forkastedes, idet 43 stemte for, 77 imod; 11 stemte hverken for eller imod.

Ændringsforslag nr. 5 betragtedes som bortfaldet efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 4.

§§ 5 og 6

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 6

forkastedes, idet 22 stemte for, 102 imod; 8 stemte hverken for eller imod.

Ændringsforslag nr. 7 betragtedes som forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 6.

§§ 7 og 8

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 8

forkastedes, idet 17 stemte for, 108 imod; 8 stemte hverken for eller imod.

Ændringsforslag nr. 9 betragtedes som forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 8.

§ 9

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 11 om indsættelse af en ny paragraf

forkastedes, idet 22 stemte for, 102 imod; 8 stemte hverken for eller imod.

Ændringsforslag nr. 10 betragtedes som bortfaldet efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 11.

§§ 10-19 samt lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget gik herefter til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Om fagrækken).

(Lovforslag nr. L 159. Fremsat 2/2 79. Første behandling 13/2 79. Betænkning 26/4 79).

Der var stillet 10 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 10 opførte sag, nemlig:

10) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler og studenterkursus.

(Lovforslag nr. L 160. Fremsat 2/2 79. Første behandling 13/2 79. Betænkning 26/4 79).

Der var ikke stillet ændringsforslag.